

HANBIĆ (118) *impf*

hańbić (117), **gańbić** (1) *BartBydż*.

a jasne (w tym 3 r. błędne znakowanie).

inf hańbić (17). ◇ *praes* 1 sg hańbię (5) [w tym: -e (1)]. ◇ 2 sg hańbisz (7) [w tym: -ś (1) *SkarJedn*]. ◇ 3 sg hańbi (22). ◇ 1 pl hańbimy (2) *OrzRozm*, *WujJudConf*, hańbiemy (1) *MurzHist*, hańbi(e)m (1) *SkarJedn*. ◇ 2 pl hańbicie (4). ◇ 3 pl hańbią (20). ◇ *praet* 2 sg m hańbięś, -eś hańbił (2). ◇ 3 sg m hańbił (2). ◇ 3 pl m pers hańbili (1). *subst* hańbiły (1). ◇ *fut* 3 pl m pers hańbić będą (2) *SkarJedn*, *ReszPrz*, będą hańbić (1) *Mącz*. ◇ *imp* 3 sg niech hańbią (1). ◇ *con* 1 sg m bym hańbił (1). ◇ 3 sg m by hańbił (2). ◇ 1 pl m pers by(s)my hańbili (1). ◇ 3 pl m pers by hańbili (2). ◇ *pass praes* 3 sg hańbi się (2). ◇ *part praes act* hańbiąc (21).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI(XVIII) – XVII w.*

1. *Ganić; obelo notare, velitari, vitilitigare Mącz* [w tym: kogo, co (16)] (19) : Przeto barzo [*Demokryt*] hanbił y za źzalone ludzie miał łobie takowe ktorzy łie o zbytnie imienie albo nabywanie zbierali iakoby wiecznie żyć mieli *BielŻyw* 66; *BibRadz Ps* 50 *arg*, *Os* 4 *arg*; *BielKron* 221; *Obelo notare, Ganić/ Hąńbić y odrzucić. Mącz* 256b, 499d [2 r.]; *RejAp* 27; hąńbiem wŕzytkich tych ktorzy z prozney chwały/ y łlepoty y złego wyrozumienia ináčzey vczą niż trzebá. *SkarJedn* 103, 94; *SkarŻyw* 107; *SkarKaz* 204b.

hańbić czym (1): ponieważ/ nie w mnieyfzey nienawiści iefteś v wŕzytkich/ nıkczemności twoiey łwiádomych/ ktorziby cię táiemnemi myłłami gánili/ hańbili [*cogitationibus condemnent*] *ModrzBaz* 40.

hańbić w kim (2) : Ezáiałz hańbi niewdźięczność y vpor w Zydźiech. *BibRadz Is* 1 *arg*; *ReszPrz* 57.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Nie dla tego mowię ábym hąńbił y potępiál łiedm Sákrámentow/ to tylko powiádam że ich żaden piłmem poprzeć nie może. *ReszPrz* 56.

Szeregi: »ganić, (i) hańbić« = *condemnare Modrz* (5) : *Opus alicuius vellicare*, *Xięgi cziye* álbo też ynŕzą robotę łzczypáć/ to yefł gánić/ hąńbić. *Mącz* 478c, 210d; *ModrzBaz* 40; *ReszPrz* 34, 57.

»hańbić i potępiác« (1): *ReszPrz* 56 *cf Ze zdaniem dopełnieniowym*.

2. *Odbierać dobre imię komuś, poniżać, upokarzać; urągać, zniesławiać; obrażać, znieważać; szydzić* [*przy podmiocie osobowym*]; *insultare BartBydż*; *coinquinare, reprehendere Mącz*; *blasphemare Calag*; *afficere ignominia, aspergere maculis, aspergere labem alicui, atterere alicuius pudorem et famam, dedecorare, denotare omni probro, designare nota ignominiae, edere a. facere contumeliam a. convicium, imprimere dedecus a. maculam, inferre facinus in famam alicuius a. ignominiam a. labem a. probrum, infligere turpitudinem, inurere alicui notam ignominiam a. maculam a. notam turpitudinis, maculare, violare Cn* [w tym: kogo, co (90)] (99) : Kto się łobie dobry widzi/ Hąńbić się drugich nie włtydzi: Ałe iż nań wiele wiedzą/ Dobrze mu więc odpowiedzą. *BierEz* N3v; *BartBydż* 224; prawdziwą naukę hańbiemy i Chriłtuła odłtępujemy *MurzHist H* 3v; *MurzNT* 46; *OrzList* d4v, e2 [2 r.], f3v; zelżywołci tych ktorzy łiebie hąńbią [*qui probris afficiunt te*] przypádly ná mię. *BibRadz Ps* 69/10; iefłi Práwo Polłkie broní przed Arcybiłkupem plugáwie mowić/ á což Arcybiłkupá hąńbić/ á iego báłwochwálcą názwáć/ álbo cześ iemu brác *OrzRozm* K2; Niecnotliwy Człowiek iefł ten/ ktorzy vmárłego hąńbi/ gdyż on iuż łam zá łye odmowić iemu niemoże *OrzRozm* M2v, A3, M2v, M3; *BielKron* 71, 108, 109,

147v, 206; Coinquino, [...] Sromocę/ Hąńbie Tąrgam lie ná cziyę dobrą powieść. *Mącz* 171a, 318b; *OrzQuin* H, N4v *marg*; *HistRzym* 71; *BiałKat* 163v; *WujJud* 91; *WujJudConf* 59; *BudBib* 4.Reg 19/23; *CzechRozm* 70, 84; *SkarJedn* 216; *Calag* 334a; Gdyż oni rychley ząwżdy ćierpieli hąńbę fwą y krwie wylanie/ niżby kogo inżzego hąńbić/ ábo krew iego wylewác/ [...] mieli. *CzechEp* 88; ponieważ fłowo Boże ták niewfytliwie hąńbią *CzechEp* 112, 128; ku zelżywości onych bluźnierzow/ ktorzy y Boży Máieftat hąńbią/ y tę ftoлицę Apoftoľką *ReszList* 143; *ArtKanc* K4; *WujNT Luc* 11/45.

hańbić czym (5): *KrowObr* B4v; *BielKron* 218v; *Paprup* D4v; Choćby kto grzędchem kogo ćhćiał hąńbić ze złości/ Bóg fam/ który przenika ferdecznę fkrtyości/ Wyzwoli go z fráfunku *ZawJeft* 22; ktorzy według Apoftoľá/ fýná Bożego tákowym vřągánien znowu krzyżuią y hąńbią. *PowodPr* 44.

hańbić w kim, w czym (2): Otoż dary Boże w kim hąńbić/ á co inego ieft/ iedno prawdę w fálż iáwny przeciwko Duchowi Świętemu obrácác *OrzRozm* P4v; *ReszPrz* 10.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): fprawy y poftępkę náfze hąńbią/ iákobyfmy teź Bogá nie ználi/ czytác nie vmieli/ piřmá nie rozumieli/ fałżywe báfwany zá Bogá prawdziwego chwalili. *ReszPrz* 96.

W połączeniach szeregowych (14): *BielKom* D6v; *GliczKsiąż* G2v; Tho ieft gdy prorocy fálżywi/ przeklinią/ hąńbią y fromocą wierne/ y mowią grzeřnym y nie pokutuiącym ludziom pokoy/ pokoy/ á pokoiu nie mářz. *KrowObr* C4, 149, 177, 209, 213; *OrzRozm* O4v; *CzechEp* 15, 25, 26; *NiemObr* 5; *ReszPrz* 10; GDy kto przy fądźie groźi, lży, hąńbi, fzydźi, zwáfczá bogáty z vbogięgo. *SarnStat* 1292.

W przeciwstawieniach: »hańbić ... błogofławić, dobrorzeczyć« (2): *CzechEp* 19; gdy nas hąńbią/ błogofławiemy [*maledicimur et benedicimus*]: gdy nas przeřláduią/ tedy ćierpimy *WujNT* 1.Cor 4/12 [*przekład tego samego tekstu CzechEp*].

Szeregi: »bluźnić i hańbić« (1): Tákże Trynitarze wfzyfcy/ z Miřtrzem fwym Serwetufein bluźnią y hąńbią Troycę świętą/ zowiac ią (áź y ftrách piřác) Dyabelřkimi ćzárámi *ReszPrz* 90. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 2 r.].

»(nie) lżyć, (i, a, ani) hańbić« [*szyk* 8 : 2] (10): iź niech iáko chćą źli lżą y hąńbią wierne/ á wfzakoź Pan błogofławić im raczy. *LubPs* Z2 *marg*; *KrowObr* 217; *OrzQuin* G4; *RejPos* 74v; *RejZwierc* 77v; *CzechEp* 84, 340, [387]; iź X.K. z wielkim gniewem/ z zapáľczywořcią/ z vfzczyřkami/ hąńbiąc y lżąc/ z tymi fię obchodzi/ przeciw ktorym ná imię piřze *CzechEpPORz* *3; *NiemObr* 68. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 6 r.].

»łajác i hańbić« (2): Tegoć nas náuczylá tá Ewánielia nowa/ ktorá nie nieuczylá iedno łáiác á hąńbić fłany Przełozone. *OrzRozm* K2v; *StryjKron* 432. [*Ponadto w połączeniu szeregowym* 4 r.].

»mazać abo hańbić« (1): przeciw tym/ ktorzy mążą ábo hąńbią fłan Káplánřki/ y práwo Káplánřkie y fłanu Duchownego. *PowodPr* 81.

»hańbić i potępiác« (2); *PatKaz* I 13; ktore przodki twe/ ći ludzie źli [...] chleb ich iedząc/ hąńbią/ y potępią iuz vmárłe *OrzList* ev.

»hańbić i (a) sromocić« (17): *GliczKsiąż* G4; *KrowObr* 181v, B4v, 24, 30v, 60 (14); ktorzi mnimáią/ że niemogą ináčzey fwey nieumiejętności obronić/ iedno hąńbiąc á fromocąc náuki y vcźciwe z młodu ćwiczenie [*doctrinae praeceptis infamandis*]. *ModrzBaz* 15; gdy máťce wáfzey (kořcioľowi

Rzymfkiemu) plucieście w twarz/ y onę hanbiście y fromościście *SkarJedn 372*. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.*].

»hanbić i szkalować« (1): Y to iest ieden obyczay haeretycki/ tájmnice Boże y náuki święte Kátholické/ ktorých nie rozumieią/ hanbić y lzkálować *WujNT 835*.

»uwłaczać i hanbić« (1): Ale siła takich między wami/ ktorzy łami siebie y náukę łwoię nád święte y ich náukę przekłádaią: onym właczaiać/ y hanbiać ich. *WujJud 59v*.

»hanbić i znieważać« (1): Modlitwy/ poŝty y inŝze dobre vczynki odrzucaią/ álbo ie hanbia y znieważaią *WujJud 133v*.

a. *Przy podmiocie nieosobowym (3)* : Czym ŝię wŝytko łamoŝłánŝtwo miniŝtrow vmarza/ y hanbi ŝię beŝpiecznoŝć pánow onych co ná nie ręce kładą. Sámi nie będąc poŝłani/ poŝylác nie mogą/ łami żadney mocy duchowney ná to nie wŝiawŝy: dác nikomu nie mogą/ czego nie máią *SkarKaz 206a*; nie omieŝkaymy ná ty Aryany wołác: bo teŝ máło nie w káždey Ewángeliey głuŝtwo ábo złoŝć ich y niewŝtyd ŝię hanbi: áby przeŝtáli tak ŝmieie y zelŝywie boŝtwa práwego Páná náŝzego obraŝác. *SkarKaz 548a*.

hanbić kogo (1): A tak mali co dobrego tá Exekucya nam przynieŝć/ tedy/ *hoc turpiloquium contra DOMinum Archiepiscopum Statuo, inprimis est coercendum*. Bo to *turpiloquium* hanbi Krolá y Máieŝtat iego łzy. *OrzRozm K2v*.

Synonimy. **1.** ganić, potępić, szczypać; **2.** łżyć, łajać, mazać, potwarzać, sromocić, szkalować, uwłaczać, znieważać.

Formacje współrdzenne: pohanbić, zhanbić, zhanbić się; pohanbiać, zhanbiać.

Cf HANBIĄCY, HANBIENIE, HANBIONY